

УДК 7.072.2М. Моздир:001.9:069(091)](092)

Олександр ФЕДУРУК

ПОЧЕРК ТАЛАНОВИТОГО ДОСЛІДНИКА

У статті висвітлюються побутово-психологічні та внутрішньо-суб'єктивні чинники життя і наукової творчості Миколи Івановича Моздира (1928—2018). Автор, близький приятель відомого музейника і вченого, наводить цілий ряд маловідомих прикладів з різних періодів його професійного становлення та різнобічної діяльності у сфері історії, етнології, мистецтвознавства та музейної справи. Особливо цінними є авторські спостереження над притаманною для М. Моздира методологією виявлення культурних артефактів, принципами адміністрування українською наукою в умовах тоталітарного часу. Особливо відзначена роль М. Моздира в розбудові науково-дослідних програм у Музеї етнографії та художнього промислу АН УРСР, у підтримці молодих талантів. Відзначаються основні тематичні зацікавлення вченого у галузі історії мистецтва і музейництва.

Ключові слова: Микола Моздир, образотворче мистецтво, музейна справа, наука, мистецтвознавство, етнологія, матеріальна та духовна культура, народна меморіальна пластика, національні традиції.

© О. ФЕДУРУК, 2018

Він, старший від мене товариш, побратим з далеких моїх аспірантських часів Микола Моздир, останніми місяцями був прикутий до ліжка...

Днями-ночами доглядала Моздира, не відходила від нього ні на крок, турботливо піклувалася ним, виходила з надією, що поправиться, віддана йому дружина Неоніла Родіонівна, гілкою з відомої родини Вітошинських. Двері за лікарями тижнями не зачинялися в їх помешканні... Зболений, змучений, як і його чутлива жінка, Моздир якогось там дня попрохав:

— Я забув, як називається те село в Сумській області, я там знайшов колись рідкісної за формою краси надгробок з пісковика... Пам'ятаєш? (не міг-бо згадати, якого ж року і коли була проведена та інститутська експедиція пошукового наукового характеру, але Неоніла пам'ятала, коли/де, і в якому місці та селі, якого року відбулася вона, ота експедиція; пам'ятала, бо цікавилася працею-долею свого чоловіка, буквально жила нею, як і він сам завжди. — О. Ф.). Ми тоді блукали в наукових мандрах, збирали матеріали для планової монографії...

Принеси мені оту книжку про краєзнавців зі Сумщини... там і є, здається, це фото...

Вийшла Неоніла до сусідньої кімнати, що була заставлена полицями з книгами... Принесла книжку, яку секунду перед тим чоловік просив... І — завмерла... припала до грудей, руки у Нього навхрест на грудях, не дихає чоловік... Годинник на стіні того дня, 26 лютого 2018-го, далі цюкав... але того Миколи Моздирові не судилося уже чути.

Усі то знають: наукова праця — не з легких, і якщо є зреченість від спокусливих земних люксусів, якщо є ота нестерпна жага до емпіричного, або ж теоретичного пізнання, або, якщо у родинне або народне свято нестерпно відчуваєш: не можеш не сидіти в цю мить, того самого дня за письмовим робочим столом, коли усі, навпаки, готуються, аби вмошуватися за столом святковим, то це, вважай, не від твоїх якихось примхів, і не від тебе самого то залежить; вважай, що це і є твоя солодка мука, доля наукового дослідника повсякчас, не жалюючи себе, працювати; знати, що багатіє він не банковими збереженнями для родини та онуків, а багатіє в цю хвилю мудрістю пізнання наразі для нього самого матеріалу іще незнаного. Потрібне терпіння, потрібна мить спокуси, — скажемо так, на те потрібна воля Божа завести людину до письмового стола і не відпускати від нього.

Микола Моздир ставився до своєї праці так, як підказувала йому професійна наукова совість, не гнався

за посадами-орденами, не шукав їх ніколи, не бігав по канцеляріях за титулами, не виходжував їх через сидіння перед порогами вершителів-жреців затуманеного сьогоднішнього дня, не блукав у плетиві задрозів павутинні амбіції... Микола Моздир був виважений у судженнях, статечний у спостереженнях сутнісного людського буття, був він людяний, товариський, начитаний, знаючий ерудит; був він щирий, з великою душею, з невеликим колом відданих друзів, які роками традиційно, скажімо, збиралися у нього вдома; звідусіль, з різних міст та сіл з'їжджалися щороку до нього на день зимного Миколи... кепкувала тоді з усіх весела, завжди жартівлива, привітна до кожного, в душі щаслива Миколина дружина Неоніла, а чи не найбільше з найближчого давнього друга Миколиного Бориса Возницького — знаю ж бо: свята людина, музейник за призначенням долі, на якого уже по його смерті в нинішні постмодерні трагічно-грішні дні найбільші грішники-кар'єролізи вішають уявно видумані ними його гріхи та видумані ще ніби його суспільного характеру шкоди; так ось у цей святого Миколи день Микола Моздир щасливо усміхався, — він умів і міг красиво всміхатись! — світилися щастям його сині очі, він мовчав, лишень зиркав у бік такої самої щасливої Дружини, траплялося, кидав жартівливі репліки якоїсь там історично-мистецької тональності; бувало, видно, як у дзеркалі, по ньому, що вона там, наша Нілуся, іще щось вигадася й якого коника друзям викине... а гостинний стіл тріщав од страв, які вона самочинно задалегідь потрохи і поволі назбирувала-готувала, нікого не допускала до такої марудної кухонної справи; до Дня священнодійства Миколиних побратимів вона повинна готувати страви-наїдки лишень сама — накладала вето, мала право рихтувати святошний стіл вона, а більше ніхто... І була тим щаслива! Пригадую з незабутніх днів веселого за таким святошним столом, завжди усміхненого, доброго за характером, однак темпераментного і жартівливого Юрія Гошка, що керував львівською філією ІМФЕ і до честі якого відносимо, пригадуючи: скільки він як директор наукової установи виходив, наїздився зі Львова у Київ до Бориса Патона в Президію Академії наук, аби своє львівське Відділення перетворити у самостійний нинішній знаний, вельми шанований усіма Інститут народознавства НАН України... Допомагав йому тоді у цій важливій науковій справі, пригадую, незабутній директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та ет-

нографії імені М. Рильського Академії наук України академік Олександр Костюк. І пригадую іще: скільки Юрій Гошко виховав молодих науковців, як допомагав по-батьківськи їм стати на ноги, піклувався, аби могли опіритися в академічних нетрях, і яким щасливим завжди виглядав, коли приходили з Києва ваківські кандидатські дипломи про посвідчення наукового ступеня, або документи про наукове звання для молодих... Йому, Юркові Гошкові, теж на свято Миколи діставалося від Ніли на горіхи... Одним словом, щасливим був щоразу святошний день зимового Миколи у помешканні Моздирів на львівській вулиці Левицького за номером 31.

...Я не належав до грона запеклих рибалок, Миколиних друзів; бувало, як у сітях риби, тих повсякденних у стилі Остапа Вишні нескінченно цікавих рибальських розмов-жартів за столом у Моздира, кепкували з Юрка Гошка, Юрка Григор'єва, Валентина Подольського чи Тараса Янка в давніші дні, а у ближчі до теперішніх з Олеся Фіголя та його веселої компанії молодих, — славетні, приязні, щирі серцем, добрі, людинолюбні усі вони такими і залишилися донині Миколині друзі...

Якось і мене запросили на святу рибальську ловлю у поліські неходжені затоплені водами нетрі, з-під яких несміливо визирали де-не-де солом'яні хатки, заселені щедрими гостинними поліщуками, а на деревах у гніздах лелеки висиджували своїх діточок. Доріжки-шляхи від ранньої весни затоплені, під водою, від хати до хати поліщуки на човнах, риби тієї у водах незміряно, звірини, пташини у мочарах-лісах нечувано багацько... Перед очима скрізь доокруг: вода, ліси і небеса, — ось так виглядало тихе красиве життя-буття поліщуцьке, як Тухля у Франковім «Захарі Беркуті». Вони, Гошко, Григор'єв, Моздир знали-любили поліщуків, дружили з ними, везли їм зі Львова мішки харчів, солі, цукру на прожиття... Чекали вони, мої друзі, на мене якось, всівшись під дубом на єдиній серед води сухій галявині, добру половину дня чекали на мене, — а я, грішний, не приїхав, бо якраз тоді був зайнятий по вінця через якісь там рутинні академічно-інститутські справи; добрі статечні друзі (словце «статечні» — Миколине, часто ним вживане) терпеливо виглядали мене, а я, грішний, донині шкодую, що проміняв гостинність щирих друзів на паперову писанину звітнього характеру... роками дорікали мені академічні друзі цей мій

промах, я ж бо винен, донині шкодюю, таке щастя лишень раз на людський вік...

Ще в закапелках мого свідомого відчуття київська вулиця академіка Доброхотова, на якій сьогодні живе після багаторічних тулячок молодший з двох моїх добрих синів Ярослав, — тиха вулиця академіка Доброхотова в славнозвісному академістечку, на якій мешкали винятково, тоді в Академістечку, аспіранти та доктори, кандидати наук, наукові співробітники різних академічних інститутів (двері помешкань інтелігентів 60—80-х на три замки в ці часи у нас не зачинялися, довірливі були люди, як у давнину в наших українських селах), — так ось на цій вулиці академіка Доброхотова як молодий спеціаліст я отримав кімнатку готельного типу. А неподалік від мене мешкав головний редактор видавництва «Наукова думка» Юрій Григор'єв... Мешкали тут і Німчук, і Мишанич, і Пилипчук — нема уже їх. Микола Моздир, який дружив з Григор'євим віддавна, під час наїздів до Києва навідувався також до мене і ми усі разом на кухні-клітці варили у мене смачні борщі... Що то за години були, що за розмови велися, мрії плелися, години пролітали, як горіхи у білки!... Вже тоді я знав: мій старший товариш досліджує українське різьблення і народну скульптуру і його маршрути до столичного Києва викликані потребою вивчення їх генези та розвитку на усіх теренах України. В архівах, у розмаїтих рукописних сховищах та наукових бібліотеках Моздир вишукував матеріали про призабуті імена народних майстрів, вибирав інформації, історичного значення арте-факти, докопувався до замулених забудькуватою пам'яттю джерел, блукав у метричних церковних книгах... Мозольна праця вченого, яку він тоді і потім упродовж усього свого подальшого життя провадив у польових експедиціях, мала продовження у джерелознавчих сховищах, тобто вона переривалася днями праці над рукописами та книгами у наукових осередках Львова, Києва, Полтави, Харкова, інших міст та сіл України. Пунктуальний Моздир ставив перед собою мету, формулював питання і шукав наукові аргументації, аби робити відповіді і переконувати логічними висновками, що не могли викликати сумнівів.

На відміну від рідного тоді мені київського Інституту імені Рильського, львівський академічний Інститут народознавства принципово був налаштований на ретельне вивчення збережених слідів народної пам'яті,

тому наголос у наукових щорічних і стратегічних планах робився на систематичні польові експедиційні фольклорно-етнологічні, мистецтвознавчі, лінгвістично-топонімічні обстеження скарбів професійної та народної культури, що велися бригадами львівських етнографів, фольклористів, фахівців народного мистецтва і архітектури від ранньої весни до пізньої осені, — при тім не від випадку до випадку спорадично, а систематично рік за роком, літами-десятиліттями на усіх українських землях: від лемківських західних теренів до східних крайніх з Росією територіальних меж. Про імена вчених, що там казати: Жолтовський, Матейко, Будзан, Гургула, Кирчів, Рожанківський, Нановський з музею — це справжні перлини наукового світоглядного національно-глокального мислення у львівському науковому осередку!.. І Микола Іванович Моздир у цих планових наукових маршрутах був налаштований на глибоке збирання первісного аутентичного матеріалу; експедиції облаштовувалися в ті часи фундаментально, бо на ґрунтових сільських трактах усіляке непередбачене могло, як правило, трапитися, а магазини в ці напівголодні роки, теж як правило, світилися порожніми полицями.

Історично-причинна контекстуалізація народного мистецького явища була у Моздира об'єктивно виважена і логічно трималася на вивірених фактах. Він як вчений ніколи не робив передчасних висновків. Не поспішав з оприлюдненням наукових гіпотез. Він контролював сам себе і був вимогливий насамперед до самого себе, уникаючи випадкових характеристик і тлумачень неперевіраних джерел. То було від самих початків його наукової біографії, наприклад, коли відзначали сторіччя від дня заснування Львівського міського промислового музею, що в Моздиреві ще молоді роки був перейменований у Державний музей етнографії та художнього промислу. У статтях молодого вченого на цю тему здійснювалася констатація призабутих фактів, що не лише репрезентували важливе для культури Львова явище, але й доносили його вагу для усієї української культури, спрацьовували на оновлення авторитету народжуваного в нелегкі повоєнні роки львівського музейництва. Сліди історичної пам'яті розширювали поле знання про тих, які були, тих, які приходять, і тих які мають прийти (думки були національно-далекоглядні!). Обрії історичного пізнання не можна було звужувати, незважаючи на стереотипи покручених офіційних тлумачень, воно, історичне піз-

нання національної культури, навпаки, було зорієнтоване на можливості новітнього тлумачення призабутого традиційного старого. Ще живими були традиції класичних знань у національній конкретно-історичній пам'яті, що пульсувала почасти підпільно через знані усім нам прикрі причини в інтелектуальному середовищі львівської наукової інтелігенції. Оці традиції були живильними для методів пізнання істинного, а не перекрученого покручами.

З-поміж різних знаннєвих закоулків, що були ним тоді оприлюднені у тогочасних мас-медіа, Моздир спокійно і впевнено виходив на неторований неологістичний шлях пізнання великих за межовими і буттєвими обширами скарбів народної пластичної культури; перебував на підступах до систематичного вивчення різьблення у дереві, камені, металі; мав сентимент до розмаїтих текстів народної пам'ятколюбної культури, розмаїтих придорожніх надгробків, надмогильних знаків, кам'яних фігур, — одним словом, його інтелектуально-настроєві сентименти наближалися до історії меблярства в Україні, української народної меморіальної пластики, а також пластики інших етносів, що проживали від давніх-давен на наших землях. Одна за одною виходять у Моздира публікації, що цементують струнку і цілісну картину зацікавлень народною пластикою, виявляють сталий спосіб наукового мислення, що був зосереджений на чіткому вираженні наукової уваги вченого: в якості об'єкта зацікавлень виступали народні різьбярі та продукти їх творчої практики, що були включені у категорію етнографічних та мистецтвознавчих проблем. І водночас спостерігаються активні наміри дослідника оперувати структурованими площинами узагальнень, а також конкретні підходи до об'єктивних оцінок емпірики. Ці публікації з'являються у Львові, Вільнюсі, Ужгороді, у центрах російської імперії Москві та Ленінграді [3; 6; 1; 4; 7]. Деякі з них ми часто оприлюднювали у співавторстві: виявлялися спільні спільні критерії оцінок народної творчості.

На початку 80-х років ХХ ст. культурологічна комісія ЮНЕСКО в Парижі звернулася через міжнародну асоціацію славістів (МАИРСК — російською мовою. — О. Ф.) до наукових осередків слов'янських країн з пропозицією розпочати системне вивчення народної архітектури та скульптури слов'янських народів. Міністерство культури

України запропонувало мені підготувати розділ по народній скульптурі, і я запросив до співпраці свого старшого колегу Моздира. У визначені терміни ми виконали доручення. Під час апробації в інституті мене зобов'язали взяти дозвіл на друк нашого з Моздиром тексту з ілюстраціями у керівника секції суспільних наук академії наук академіка І. Білодіда, мовляв, у тексті та ілюстраціях багато місця відведено сакральній тематиці. Той письмово підтвердив, що наш текст дозволено друкувати... Згодом у Парижі, в 1981 р. видавництвом ЮНЕСКО було опубліковано колективну монографію «Le bois dans l'architecture et la sculpture slaves», а у ній наш розділ з ілюстраціями про народну скульптуру в Україні («La sculpture sur bois en Ukraine». — Р. 213—225). Через шість років (1987) згадану монографію «Дерево в архітектурі і скульптурі славян» з нашим аналогічним розділом «Деревянная скульптура на Украине» (с. 195—208) було перекладено і видано у Москві.

Наукові спостереження Моздира через його багату експедиційну практику ґрунтувалися на паралельних аспектах народної пластики, що дозволяли наголошувати на проблемі цілісності українського народного мистецтва, заторкувати спільні та відмінні орієнтації у художньому творенні та способі творчого мислення народних майстрів з різних країв великої України. Вони розкривали яскраві знаки мистецької пульсації народу на різних історичних відтинках.

Київський та львівський академічні інститути ґрутували великі наукові сили для реалізації багатотомних наукових досліджень, вибудовуючи стратегію потенційних можливостей, виявляючи амплітуду міжкультурних міграційних відносин і широту мультикультурних взаємин. Вибудовувалася стратегія академічного мислення, налаштованого на розвиток науки і підготовку високоосвічених фахівців, що могли виконувати комплексні завдання і вести спостереження до сприйняття цілісного аспекту тлумачення етно-культурного явища, виструнченого на традиційних національних критеріях, що при тому між рядками не могли не за торкнути критичну увагу до продуктів імперської культури та політики у галузі науки. Такою комплексною фундаментальною працею в Інституті М. Рильського виявилася багатотомна історико-етнографічне дослідження про мате-

ріальну та духовну культуру українського народу, що розкривало етнокультурні формування нації на усій території з відповідним заглибленням у регіональні глобальні та глокальні процеси розвитку та піднесення української духовності в усіх регіонах та у цілості за різних історичних ситуацій. Учені львівського наукового осередку виявляли такий самий аспект зацікавлень у аналогічній науковій площині до українських земель західної України, конструюючи нагромадження й збагачення емпіричних знань про Гуцульщину, Бойківщину, Лемківщину, Покуття. Численні експедиційні маршрути львівських наукових ентузіастів дозволяли заповнювати прогалини і нагромаджувати активізувати знання, здійснювати важливі фундаментальні наукові спостереження й аксіологічні висновки з проблем матеріальної та духовної культури обстежених територій українського етносу. Неоцінений внесок колективу Інституту народознавства у дослідженні кордонів упослідженого Чорнобиля, у розкритті глобальних втрат народної культури багатого на традиції поліського краю і намагання зберегти невтрачені скарби народної культури — чимало років після трагічного дня 26 квітня їх розпродували чорні антиквари на київско-московських тандетних ринках, — що на очах почали зникати після вселенської катастрофи внаслідок аварії на ЧАЕС у Чорнобилі, тобто після апокаліпсису, запланованого науково-політичними авантюристами імперських центрів. Не можна у цьому випадку не згадати ентузіаста, глибокого за масштабами народознавчого мислення вченого Раїсу Захарчук-Чугай, яка днювала-ночувала, рятуючи усе, що могла разом з однодумцями від львівського інституту, а згодом спільно разом з колективом авторів видала безцінну монографію.

Багатотомна історія народної культури, задумана проф. О. Деєм в Інституті Рильського сприймалася як свого роду енциклопедія народознавчої пам'яті. Вона принесла багато користі. Немає змоги наголошувати на зробленому, зупинимо увагу лише одному томі; у даному випадку зробимо відступ, зупинившись на історико-етнографічному дослідженні «Поділля», над яким працювало 38 авторів під загальним керівництвом доктора історичних наук Анатолія Пономарьова і у складі яких був Микола Моздир, з-поміж десятих інших вчених, — слід згадати їх прізвища: Т. Кара-Васильєва, В. Гудак,

С. Боньковська, Г. Горинь, О. Ляшенко, О. Федорук, Т. Романець, В. Откович, М. Селівачов, О. Боряк, — що синтезували свої висліди у розділі «Народне мистецтво і традиційні ремесла» [5]. Дослідження Моздира було присвячене різьбярству і народній скульптурі, в якій автор переконливо доводив, що «різьбярство на Поділлі має давні традиції і що свідченням цього є пам'ятки пластики, що збереглися з давньослов'янських часів [...] і що збережені багаті іконографічні матеріали засвідчують ефективність його побутування у народі [...] і що мистецтво народної скульптури в цьому регіоні належить до особливо шанованих видів художньої культури народу» [5, с. 439—450].

Монографічне історико-етнографічне дослідження «Гуцульщина» готували колеги з львівського академічного інституту, а до складу редакційної колегії тому входили Ю.Ю. Гошко як відповідальний редактор, покійний на той час П.М. Жолтовський, Р.Ф. Кирчів, М.І. Моздир, Р.В. Захарчук-Чугай. 41 науковий співпрацівник вклав свої зусилля, аби монографія побачила світ. Багатьох співавторів цієї книги, що стала рідкістю, незважаючи на свій великий — 9200 примірників наклад, уже нема, в інституті з'явилися інші покоління дослідників, але незабутньою залишається в колективі традиція збереження наукової спадщини генерації вчених, які дбали про успішний розвиток науки у Львові наприкінці минулого століття. І до них належав Микола Моздир як автор розділу «Різьбярство», а з ним автори статей про народне мистецтво, тепер уже незабутні Ю. Лащук, і багато інших знаних колег (П. Арсенич, В. Дяченко, М. Худаш, В. Грабовецький, М. Мандибуря, І. Могитич, К. Матейко, К. Кутельмах).

Плідною, активно незрадливою, імпульсуючою була наукова діяльність вченого у 90-ті — початок 2000-х рр. нашої української незалежності, при тім дослідник не зраджував своїй експедиційній практиці, публікувався у наукових журналах, виступав на різного роду наукових конференціях, семінарах. Зрозуміло, що він розвивав напрацьовані матеріали, ішов далі у спостереженнях, збагачував їх овиди і ракурси, наголошуючи на відкриттях окремих мистецьких явищ і даючи яскраві приклади для об'єднання одиничного у загальне, цілісне, що залишалось важливою константою народного художнього світобачен-

ня й художнього творення. Прикладами таких спостережень є напрацьовані вченим мистецтвознавчі тексти про архаїчні знаки, генезу намогильного хреста у гуцулів, мотиви дерева у намогильному пам'ятнику України, про народних майстрів меморіальної скульптури ХХ ст. на Поділлі, іконографію кам'яних хрестів на українських землях XVIII—XX ст., про придорожні, присадибні хрести та ін. Мала суспільний резонанс інформація Моздира про врятовану скульптуру архистратига Михайла для відновленого з руїн Свято-Михайлівського собору в Києві. Вчений заторкував у публікаціях проблеми важливого методологічного спрямування. Вони донині мають велике значення і стають чинниками суспільного руху, дають велику свободу для вивчення складних проблем розвитку національної культури в державі. Назвемо деякі з них. Вони, на наш погляд, започатковували характер модерного мислення: роль історично-мистецьких пам'яток у формуванні національної свідомості; кам'яні свідки мистецьких зв'язків; дерево у Святому письмі; ікони, рукописні та стародруковані книги як джерело до історії вивчення меблів XVI—XVII ст. в Україні; Олена Кульчицька і Національний музей у Львові та ін.

Микола Моздир ввів поняття українська народна меморіальна пластика до контексту пріоритетних явищ народного мистецтва, наголосивши на Хресті як символі нової віри. Він не забув нагадати про значення для кожного з нас імен провісників національного мислення в українській культурі М. Грушевського, М. Макаренка, М. Брайчевського, Д. Щербаківського та ін. Сам Моздир зафіксував понад тисячу пам'ятників народної меморіальної пластики. Підсумком багатолітніх наукових зусиль стала фундаментальна монографія вченого «Українська народна меморіальна пластика», виконана в рідному для нього Інституті народознавства Національної академії наук України, якому він віддав багато років свого життя [2].

Микола Моздир належить до старшої генерації львівських вчених, інтелігентів за покликом душі, мудрих, розсудливих, спокійних за темпераментом світочів, що не нехтували навіть одним окремим фактом, а виважено йшли далі від «огрому» набутих під час польових наукових мандрів арте-фактів до ґрунтовних висновків і передбачень. Моздир щедро ділилися своїми знаннями. Його життєва ерудиція служила зразком для усіх нас, для молодших колег була

взірцевою. Вона повчальна з поглядом у наше майбутнє, сповнена глибокої віри в прийдешнє України, як ось у прикінцевих словах останньої книги автора: «Не всі дороги кожному українському патріотові пам'ятні місця, пов'язані з героїкою визвольних змагань 1914—1920-х та 1940—1960-х років, вже ідентифіковані та належно упорядковані. Процес цей триває. Він є свідченням того, що Україна не забуває своїх героїв» [2, с. 264]. Ці слова я сприймаю, як поклик мого старшого товариша до дальшої праці, вічний Франковий поклик бути готовим до дальших кроків у науці, до дальшого наукового пошуку і поступу заради того, що є така земля, на якій ми живемо, і заради того, аби люди жили на цій нашій рідній землі вресіті-ресіт щасливо. Ось чому ми повторюємо услід за Моздиром: ми не повинні забувати своїх героїв. Ми не забуваємо, ми завжди чуємо Той віщий голос: «Смиріться, моліться Богу // І згадуйте один другого. // Свою Україну любіть, // Любіть її... Во время люте, // В останню тяжкую минуту // За неї Господа моліть.

Знаю: з цими світлими почуттями пройшов у житті мій старший товариш Микола Моздир!

1. Етнографічні експедиції на Гуцульщину // Народна творчість та етнографія. — 1983. — № 5.
2. Моздир М. Українська народна меморіальна пластика / М. Моздир. — Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2009. — 288 с. : іл.
3. Народна дерев'яна скульптура в Карпатах // Культура та побут населення українських Карпат: матеріали республіканської наукової конференції, присвяченої 50-річчю утворення СРСР: тези доповідей та повідомлень. — Ужгород, 1972.
4. Некоторые аспекты работы музея этнографии и художественного промысла Львовского отделения института искусствоведения, фольклора и этнографии им. М.Ф. Рильского АН УССР с народными мастерами // Произведения мастеров народных художественных промыслов в музеях Советского Союза: Всесоюзная конференция-семинар. — Вильнюс, 1984.
5. Поділля. Історико-етнографічне дослідження. — Київ: Доля, 1994. — 504 с. : іл.
6. Рафартарович Василь Олексійович. Виставка творів. Різьба по дереву та кореню, ювелірні вироби. Каталог / Василь Рафартарович. — Львів, 1981.
7. Экспедиционно-собираательная работа музея этнографии и художественного промысла АН УССР в 1977—1980 гг. // Актуальные вопросы этнографии и этнографического музееведения: научная сессия. — Ленинград, 1981.

Oleksandr Fedoruk

STYLE OF A FAMOUS ARTIST

The article covers home-psychological and internal-subjective factors of life and scientific creativity of Mykola Ivanovych Mozdyr (1928—2018). The author, a close friend of a famous museum designer and scientist, cites a number of little-known examples from various periods of his professional development and versatile activities in the field of history, ethnology, art studies and museum affairs. Particularly valuable are the author's observations of the methodology of the identification of cultural artifacts, principles of administration of Ukrainian science in the conditions of totalitarian time, inherent in M. Mozdyr creativity. The role of M. Mozdyr in the development of scientific research programs at the Museum of Ethnography and Arts of the Academy of Sciences of the USSR, in support of young talents was noted separately. The main thematic interest of the scientist in the field of art history and museum science is noted.

Keywords: Mykola Mozdyr, fine arts, museum affairs, science, art studies, ethnology, material and spiritual culture, folk memorial plastic, national traditions.

Олександр Федорук

ПОЧЕРК ТАЛАНТЛИВО ІССЛЕДОВАТЕЛЯ

В статті освітаються торгово-психологічні та внутрішні суб'єктивні фактори життя та наукового творчості Миколи Івановича Моздьра (1928—2018). Автор, близький друг відомого музейника та ученого, приводить цілий ряд малоізнаних прикладів з різних періодів його професійного становлення та різносторонньої діяльності в сфері історії, етнології, історіописання та музейного дела. Особливо цінними є авторські спостереження над властивістю для М. Моздьра методології виявлення культурних артефактів, принципами адміністрування української науки в умовах тоталітарного часу. Відокремлено роль М. Моздьра в розвитку науково-дослідницьких програм в Музеї етнології та художественного промислу АН УРСР, в підтримці молодих талантів. Відзначаються основні тематичні інтереси ученого в області історії мистецтва та музейного дела.

Ключевые слова: Микола Моздыр, образотворческое искусство, музейное дело, наука, искусствоведение, этнология, материальная и духовная культура, народная мемориальная пластика, национальные традиции.